

Vlaams
Parlement

ingediend op **258** (2014-2015) – Nr. 1
23 februari 2015 (2014-2015)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Yamila Idrissi en Cathy Coudyser

over de taak en opdracht van de steunpunten
en belangenbehartigers in de culturele sector
en over de uitdagingen van hun respectieve sectoren

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Bart Caron.

Vaste leden:

mevrouw Cathy Coudyser, de heer Marius Meremans, mevrouw Ann Soete, de heer Wilfried Vandaele, mevrouw Miranda Van Eetvelde, de heer Herman Wynants;
de dames Caroline Bastiaens, Karin Brouwers, Sabine de Bethune, de heer Joris Poschet;
de heren Lionel Bajart, Jean-Jacques De Gucht;
de dames Yamila Idrissi, Katia Segers;
de heer Bart Caron.

Plaatsvervangers:

mevrouw Kathleen Krekels, de heren Bart Nevens, Ludo Van Campenhout, Karl Vanlouwe, mevrouw Manuela Van Werde, de heer Peter Wouters;
de dames Cindy Franssen, Tinne Rombouts, de heren Koen Van den Heuvel, Johan Verstreken;
de heren Rik Daems, Francesco Vanderjeugd;
de dames Tine Soens, Freya Van den Bossche;
de heer Imade Annouri.

INHOUD

I.	Erfgoed	4
1.	Toelichting	4
2.	Bespreking	8
II.	Kunsten.....	11
1.	Toelichting	11
2.	Bespreking	15
III.	Lokaal cultuurbeleid	16
1.	Toelichting	16
2.	Bespreking	20
IV.	Sociaal-cultureel werk	21
1.	Toelichting	21
2.	Bespreking	23
	Gebruikte afkortingen	25

Op donderdag 15 januari 2015 hield de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een gedachtewisseling over de taak en opdracht van de steunpunten en belangenbehartigers in de culturele sector en over de uitdagingen van hun respectieve sectoren.

I. Erfgoed

1. Toelichting

De heer *Marc Jacobs*, directeur van FARO, schetst de betekenisevolutie van 'erfgoed'. Twintig jaar geleden verwees deze term vooral naar monumenten, landschappen en archeologie. Richtinggevende teksten waren onder meer de UNESCO-Werelderfgoedconventie van 1972 en de erfgoedconventies van de Raad van Europa. Het Vlaamse Gewest ging uit van het 'grondgebonden' concept onroerend erfgoed. Vanaf de jaren tachtig kreeg de term een ruimere invulling met inbegrip van alledaagse historische cultuur, lokale geschiedenis, industrieel erfgoed en erfgoedtoerisme. Op het einde van de twintigste eeuw was een toenemende aandacht voor participatie de trend. Binnen de UNESCO kwam een conventie voor het borgen van het immaterieel cultureel erfgoed tot stand. De digitalisering won terrein. In de museumsector was er in de jaren negentig de opkomst van consulenten. In Nederland waren er systematische plannen om de collectie in kaart te brengen.

De Vlaamse Gemeenschap besliste om eveneens het concept 'erfgoed' te gebruiken. In 1998 keurde het Vlaams Parlement het decreet op de volkscultuur goed. Het werd een opdracht voor de afdeling Volksontwikkeling en Bibliotheken, die haar werking voorts baseert op het decreet uit 1985 voor de zogenaamde kleurenarchieven. Voor musea geldt een decreet van 1996. Ze vielen onder de afdeling Beeldende Kunst en Musea. In 2000 experimenteerde deze afdeling met erfgoedconvenants. Toen werden de diverse sectoren – archieven, volkscultuur, musea en het verspreide culturele erfgoed – samengebracht. Het aantal steunpunten werd al snel beperkt tot twee: Culturele Biografie Vlaanderen en het Vlaams Centrum voor Volkscultuur.

Ondertussen verspreidde het verbrede concept 'erfgoed' zich over de hele wereld. Het werd gebruikt voor allerlei disciplines, methodes en organisaties. Door de verruiming van het begrip gaat het niet meer alleen om de traditionele gewestmaterie onroerend erfgoed, maar ook om roerend, digitaal en immaterieel erfgoed. Overigens is de kritiek ongefundeerd dat alleen ons land niet alle vormen van erfgoed binnen één administratie en referentiekader beheert. In het buitenland bestaan allerlei variaties, zelfs bij UNESCO. De Kaderconventie Faro 2005 van de Raad van Europa over de Waarde van Cultureel Erfgoed, is de grote uitzondering die wel naar één overkoepelend referentiekader streeft.

In Vlaanderen kwam de belangrijke beslissing om alle vormen van erfgoed en erfgoedinstellingen die als gemeenschapsmaterie gelden, samen te benaderen. De steunpunten Culturele Biografie Vlaanderen en Vlaams Centrum voor Volkscultuur werden in 2007 gefusioneerd tot FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed. Het Cultureel-erfgoeddecreet van 2008 ontwikkelt de notie erfgoedgemeenschap, die ontleend is aan de Conventie van Faro. Het is de bedoeling dat alle actoren samenwerken in een groot netwerk. In 2012 volgde een decreetsaanpassing die was ingegeven door het planlastvertoog. De provincies kregen een rol in de uitbouw van erfgoeddepots. Die decreten maakten een evolutie mogelijk van een versnipperd geheel naar een sector. Om dat waar te maken zijn er echter middelen nodig, maar die volgden slechts gedeeltelijk.

Het Cultureel-erfgoeddecreet moet degelijke en duurzame zorg voor cultureel erfgoed stimuleren en dit erfgoed ontsluiten. Daartoe regelt het decreet de steun aan organisaties, de ontwikkeling van cultureelerfgoedpraktijken en de uitbouw van een netwerk van cultureelerfgoedorganisaties en cultureelerfgoedgemeenschappen.

Een van de instrumenten van dit beleid is precies FARO. Dit steunpunt voorziet in praktijkondersteuning, praktijkontwikkeling en beeldvorming en communicatie. Zijn taken behelzen onder andere:

- deskundigheidsbevordering;
- kwaliteitszorg;
- informatie en documentatie;
- management;
- publieksopbouw en -participatie;
- internationale samenwerking;
- evaluatie;
- toegepast onderzoek.

FARO streeft er, samen met het netwerk van cultureelerfgoedactoren, naar om de kennis en opinies van de publieke opinie en overheid over erfgoed te verrijken. Het werkt aan het imago van deze sector in het buitenland.

FARO stelt twintig medewerkers tewerk. Dezelfde mensen organiseren zich enerzijds in thematische cellen – internationale samenwerking en management, digitaal erfgoed, participatie, organisatieontwikkeling, immaterieel erfgoed, kennisbeheer, erfgoededucatie, behoud en beheer, communicatie en beeldvorming, en de Erfgoeddag – en anderzijds in aanspreekpunten per deelsector.

FARO communiceert via onder meer een website, een tijdschrift en publicaties.

Het heeft de referentiebibliotheek over cultureel erfgoed in Vlaanderen. De erfgoedkaart is de grote databank van alle spelers in de sector. FARO probeert de sector ook via een cijferboek in kaart te brengen.

Het Groot Onderhoud is een jaarlijks sectormoment. FARO organiseert de jaarlijkse Erfgoeddag.

In de Priemstraat in Brussel heeft de sector via FARO toegang tot vergader- en cursuslokalen.

FARO zorgt voor advies op maat. Er zijn ook intervisiegroepen.

Een belangrijke realisatie van de voorbije jaren was het zogenaamde PRISMA-onderzoek. In december 2012 stelde FARO het eindrapport van deze studie voor in het Vlaams Parlement. Alle aanbevelingen en conclusies van deze studie zijn nog steeds geldig. Ze zijn terug te vinden op de website van FARO. In de voorbije twee jaar werden er nog meer gegevens verzameld, maar zijn er geen middelen bijgekomen. De uitdagingen zijn dus groter dan ooit.

Het discours over planlast is bekend. Het gevaar bestaat echter dat de kinderen samen met het planlastbadwater weggegooid worden. Die kinderen zijn in dit geval:

- strategische planning;
- een doordacht en duurzaam beleid;
- kwaliteitszorg;
- synergie;
- Vlaamse coördinatie en afstemming;
- internationaal het verschil maken.

FARO wil zich blijven inzetten voor die doelen.

De voorstellen van het PRISMA-onderzoek blijven geldig. Hoewel het Vlaamse cultureelerfgoedbeleid conceptueel voorop ligt, heeft het te kampen met structurele onderfinanciering. Het Cultureel-erfgoeddecreet is een interessant instrument maar vertoont lacunes:

- het collectiebeleid op Vlaams niveau is onvoldoende uitgewerkt;
- er is geen masterplan;
- de visienota Onroerend Erfgoed is nog in de maak;
- de internationale werking is onvoldoende omschreven.

Op dit moment zit de sector met de vraag wat er zal gebeuren met de provinciale en de federale instellingen en met het VIAA.

De voorbije jaren ontbrak ook een harde belangenbehartiging. Dat hangt samen met de rol van de lokale politiek. Sinds kort neemt het Cultureel-Erfgoedoverleg op dat vlak wel een taak op. Ook de internationale ontwikkelingen en de relatie met andere sectoren vormen een uitdaging.

Het decreet bevat zeker een aantal hefboomen, onder meer het steunpunt. Er werden een aantal dingen gerealiseerd die geborgd kunnen worden.

De heer Jacobs pleit om de bestaande hefboomen goed in te zetten en om de actoren te versterken, zeker gezien de geplande hervorming van de provincies.

België heeft echter de Kaderconventie van de Raad van Europa uit 2005 nog altijd niet geratificeerd, terwijl ze al wordt uitgevoerd. Op het federale niveau moeten nog een aantal mensen over de streep worden getrokken. De spreker vraagt dat de Vlaamse volksvertegenwoordigers zich daartoe engageren met het oog op de tiende verjaardag op 27 oktober 2015.

Mevrouw *Jorijn Neyrinck*, coördinator van de vzw 'tapis plein' spreekt namens het Cultureel-Erfgoedoverleg.

De erfgoedsector is veelkleurig en divers en omvat onder meer musea, archieven, lokale erfgoedspelers, vrijwilligers, ontwikkelingsgerichte projecten en internationale tentoonstellingen. De erfgoedwerking staat midden in de maatschappij van vandaag en morgen. Ze heeft banden met onder meer de bedrijfswereld, de landbouw, de religie, de designsector en de sociale bewegingen. Er zijn zowat 2000 professionele medewerkers, bijna evenveel verenigingen en een veelvoud aan vrijwilligers.

Erfgoed heeft zowel een materiële als een immateriële component. De Vlaamse Gemeenschap is nu voor beide componenten verantwoordelijk, zij het dat van eerstgenoemde component het onderdeel 'onroerend erfgoed' gewestbevoegdheid vormt. Sinds het Cultureel-erfgoeddecreet van 2008 werden het materieel en het immaterieel cultureel erfgoed geïntegreerd.

Voor de belangenbehartiging is de verwevenheid met de openbare besturen een belangrijk element. De overheden van de verschillende beleidsniveaus zijn vaak de inrichtende machten van de erfgoedinstellingen. Daardoor is het gesprek complex. Voor de werkingssubsidies in het kader van het decreet verwijst de spreker naar de gedetailleerde opsomming in de visuele presentatie.

Het Cultureel-erfgoeddecreet van 2012 gaf gevolg aan de interne staatshervorming en de planlastvermindering. De toenmalige commissie introduceerde via een amendement een paragraaf over belangenbehartiging.

Het Cultureel-Erfgoedoverleg is een open overlegstructuur van organisaties en instellingen, met de ambitie om de sector te overkoepelen en zijn belangen te behartigen ten aanzien van de verschillende overheden, vooral de Vlaamse. Net zoals de sector zelf was ook zijn belangenbehartiging de voorbije jaren in volle ontwikkeling. Het erfgoedoverleg is gegroeid uit een nood aan informeel sectoroverleg tussen de verschillende deelsectoren. Voorts wil het de nood van de hele sector aan een zekere zichtbaarheid in beleidsdebatten en in de media lenigen. Parlement en minister hebben immers gevraagd om een aanspreekpunt. Sinds de studiedag in 2012 zorgt het Cultureel-Erfgoedoverleg voor een representatieve en door de hele sector gedragen vertegenwoordiging.

In het dagelijks bestuur zijn de volgende deelsectoren vertegenwoordigd:

- het Overleg Landelijke Archieven Vlaanderen;
- het Lokaal Cultureel Erfgoedbeleid;
- de Landelijke Expertisecentra;
- de organisaties Volkscultuur;
- het Landelijk Museumoverleg.

Uiteraard is er afstemming met FARO.

Als documenten uit het overleg vermeldt mevrouw Neyrinck onder meer het memorandum naar aanleiding van het Groot Onderhoud 2013 en het eerdere PRISMA-onderzoek waarop deze en andere aanbevelingen zijn gebaseerd. Een recente actualisatie van de aanbevelingen is te vinden in de beleidsnota 'Inzet cultureelerfgoedbeleid' ter attentie van minister Gatz.

De cultureelerfgoedwerking in Vlaanderen kent drie grote uitdagingen. De eerste betreft de netwerkopdracht. Het model van de erfgoedgemeenschappen vertrekt vanuit participatie en betrokkenheid van de samenleving, waarin verschillende beleidsniveaus complementair aanwezig zijn. Het Vlaamse beleid neemt een regietaak op, die functioneren als netwerk mogelijk maakt. Het model multiplieert en verspreidt kennis. In augustus 2014 kwamen uit het erfgoedoverleg met de brede sector de deelaspecten van de voor toekomstig beleid onontbeerlijke netwerkdoelstelling naar voren. Zo moeten de netwerken de bestaande synergievorming en dienstverlening voortzetten. Daarom moet Vlaanderen de regie in handen houden, met het oog op zowel de internationale benchmarking als de kwaliteitswaarborg en innovatie. De kwaliteitswerking moet niet alleen op prestigieuze collecties en instellingen toepasbaar zijn, maar voor het brede werkveld beschikbaar blijven. Daarom is het Cultureel-Erfgoedoverleg gekant tegen een overheveling naar het Gemeentefonds. Het ziet een belangrijke regierol op het Vlaamse niveau. De sector is met name bezorgd over de continuïteit van de waardevolle provinciale beleidsinitiatieven. De provincies hebben in het verleden een belangrijke rol gespeeld in onder meer depotbeleid, consultancy en databankbeheer.

Een tweede uitdaging is het Collectieplan Vlaanderen. Alle in Vlaanderen aanwezige collecties vormen samen als het ware één collectie van Vlaanderen, en kunnen worden benaderd vanuit een totaalvisie, met weliswaar per beleidsniveau te onderscheiden verantwoordelijkheden. De Vlaamse overheid kan daarin de prioriteiten voor haar eigen inzet bepalen. Binnen deze visie is ook de rolverdeling met betrekking tot de verschillende collectieonderdelen aangewezen. De drempel moet permanent laag zijn en blijven. Een collectieplan kan de collectiemobiliteit tussen de verschillende organisaties en instellingen in Vlaanderen bevorderen, en de selecties voor verwerving en behoud vergemakkelijken. Het zou ook een basis voor onderzoekskeuzes kunnen zijn. De wens bestaat om opnieuw te kunnen werken met een onderzoeksfonds voor erfgoedinstanties. Ten slotte wijst mevrouw Neyrinck erop dat alle erfgoedde-

pots vol zitten, ondanks de selecties. Er is dus nood aan bijkomende en nooddepotruimte.

De derde grote uitdaging is de digitalisering. Op dat vlak kan de Vlaamse overheid een groot verschil maken. Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt dat ze de duurzame digitale toegankelijkheid van erfgoed als prioriteit beschouwt. Als Vlaanderen zich wil profileren als kennisregio, moet het die kennis goed en duurzaam ontsluiten. Een goede regie tussen alle spelers is noodzakelijk, onder meer met het oog op de standaarden. Samenwerking met het VIAA is zeker mogelijk, zowel financieel als uit efficiëntieoogpunt. Het Cultureel-Erfgoedoverleg vraagt dan wel toegang voor de erfgoedsector tot de strategische bestuursorganen van het VIAA, dat niet alleen media- maar ook andere types van cultureel erfgoed in aanmerking zou moeten nemen. Het zou ook moeten rekening houden met van oorsprong digitale cultuuruitingen zoals e-books.

In het begin van de 21ste eeuw is de cultureelerfgoedsector een fijnmazig netwerk, een dynamisch werkveld met een ruim aanbod en een grote dienstverlening aan de brede maatschappij. Het PRISMA-onderzoek heeft een breed publieksbereik en draagvlak voor erfgoed aangetoond. Tegelijk gaat het vaak om erg gespecialiseerd werk dat achter de schermen blijft. Het gaat om een zorgzaam en betrokken werkveld dat het erfgoed wil doorgeven aan volgende generaties. Het is een sector van stille werkers, met veel goede wil en veel samenwerking. Misschien moet de sector zijn stem echter wat luider laten klinken. Sinds enkele jaren is er namelijk een aanhoudende krimp door langdurige niet-indexering van budgetten. Sinds het begin van deze eeuw wordt er een inhaaloperatie in het vooruitzicht gesteld. In 2008 werd het nieuwe decreet ingevoerd, maar dat viel jammer genoeg samen met het begin van de crisis. De middelen voor het geplande beleid zijn er nooit gekomen.

De heer *Bruno Vermeeren*, coördinator van de VVBAD, schaart zich achter het betoog van mevrouw Neyrinck en zal specifiek ingaan op de situatie van de erfgoedbibliotheken. Helaas heeft het Cultureel-erfgoeddecreet hen niet als volwaardige sector opgevat. Het decreet laat immers alleen ruimte voor de Vlaamse erfgoedbibliotheek en niet voor sectorale ondersteuning.

Ook de publiekrechtelijke archieven vragen dat de structurele financiering van het VIAA niet alleen zou gelden voor audiovisueel materiaal. In dat verband verwijst de heer Vermeeren naar het samenwerkingsverband Digitaal Archief Vlaanderen, dat deze problematiek moet aanpakken. Participanten zijn onder meer het VIAA, het Vlaams Parlement, de coördinerende archiefdienst en het Felixarchief.

2. Bespreking

Mevrouw *Yamila Idrissi* mist in de uiteenzettingen het aspect diverse samenleving. Dat moet nochtans een van de prioriteiten voor de komende jaren zijn, ook op het vlak van publiekswerking. Sommige organisaties zijn er al actief mee bezig, maar wat met de andere?

Mevrouw *Katia Segers* peilt naar de gevolgen voor het erfgoedbeleid van het weghalen van de gemeenschapsmateries bij de provincies. Kleine gemeenten kunnen immers nauwelijks een erfgoedbeleid ontwikkelen en hadden absoluut nood aan de trekkersrol van de provincies.

De heer *Bart Caron* verwacht nogal wat onrust in de sector door de grote verschuivingen van bevoegdheden. Zijn de huidige provinciale instellingen betrokken bij de inhoudelijke kant van het transitieproces? Is het de bedoeling

dat deze instellingen allemaal overgaan naar het Vlaamse of naar het gemeentelijke niveau? Wil men privatiseren? Bestaat er hierover een algemene visie?

Mevrouw *Cathy Coudyser* beseft dat de provincies momenteel een belangrijke rol spelen, onder meer inzake expertise en kennisopbouw. Welke rol kan de cultureelerfgoedsector spelen in de transitie? Het gaat om een dynamische sector die met weinig middelen goede resultaten kan boeken. Het commissie lid beseft dat daar middelen tegenover moeten staan.

De heer *Marc Jacobs* antwoordt dat diversiteit een belangrijk aandachtspunt is, onder meer voor FARO. FARO zet zijn medewerker Katrijn Daems zelfs voltijds in om allerhande erfgoedorganisaties op dat vlak te sensibiliseren. In 2014 heeft mevrouw Daems een belangrijke rol gespeeld in de herdenking van vijftig jaar migratie uit Turkije en Marokko. De Erfgoeddag heeft trouwens al verschillende keren extra aandacht besteed aan diversiteit.

Het netwerk idee in het Cultureel-erfgoeddecreet heeft een netwerk mogelijk gemaakt dat horizontaal en verticaal goed in elkaar zat. Nu de provincies daaruit verdwijnen, komt dat model onder spanning. Een van de voordelen van netwerken is dat er nieuwe verbindingen en knooppunten kunnen ontstaan. De behoefte aan een goede depotwerking over heel Vlaanderen blijft hoe dan ook gelden. In het decreet van 2012 heeft de provincie op dat vlak een belangrijke rol gekregen. De depotconsulenten werken momenteel intensief samen, ook met FARO. Er bestaat een depotwijzer waar veel opgebouwde kennis geborgd wordt. Uiteraard blijft het heel belangrijk om te investeren.

De plannen met de provinciale musea zijn nog niet duidelijk. Op dit ogenblik zijn er maar drie Vlaamse instellingen in de cultureelerfgoedsector, namelijk het KMSKA, het M HKA en het Kasteel van Gaasbeek. Misschien kan een ander concept van Vlaamse instelling soelaas bieden. Die discussie is momenteel ook in andere Europese landen aan de gang.

De heer Jacobs hoopt dat de visienota Roerend Erfgoed rekening zal houden met de provinciale en de federale instellingen, en dat de noodzakelijke middelen beschikbaar zullen zijn. Met kleine investeringen kan men soms al veel realiseren, wat de voorbije jaren ook is gebleken met betrekking tot expertiseopbouw en specifieke doelstellingen. De spreker pleit om dit mogelijk te laten blijven, maar ook voor de grotere bedragen die noodzakelijk zijn voor bijvoorbeeld het digitale erfgoed en het collectiebeleid. Het is belangrijk om minstens te borgen wat er de voorbije tien jaar aan structuren is opgezet. Het ruimere plaatje kan men dan gefaseerd aanpakken met de bestaande hefbomen.

De heer *Geert Van Goethem*, directeur van Amsab-ISG, merkt op dat diversiteit als thema voorkomt in alle beheersovereenkomsten van de sector Archiven. Die zorg geldt zowel voor de beheersorganen als voor het personeels- en inhoudelijk beleid. Zijn instituut heeft de voorbije jaren bijvoorbeeld samengewerkt met het Nederlandse Centrum voor de Geschiedenis van Migratie. Er waren publieksactiviteiten en publicaties over vijftig jaar Turkse en Marokkaanse migratie. Naar aanleiding van het nieuwe beleidsplan vroeg men een verdere uitbreiding in die richting, maar zonder succes. Ondanks de beperkte middelen blijft het een streven van de organisatie om de migratiegeschiedenis op de kaart te zetten.

In de huidige budgettaire context is de – terechte – vraag naar groei niet realistisch. Het zou al positief zijn als de sector toegang zou krijgen tot middelen die vandaag niet toegankelijk zijn, bijvoorbeeld wetenschappelijk onderzoek. Vroeger bestond binnen het FWO een Fonds Wildiers, dat een combinatie zocht tussen academisch onderzoek en erfgoed. Vandaag is dat niet langer het geval. Dit geldt ook voor cultuurinvesteringen in infrastructuur voor fysieke erfgoed-

depots. De collectiebeherende instellingen staan voor zware investeringsnoden, zo blijkt uit visitatierapporten, die terecht wijzen op vaak slechte bewaaromstandigheden. Er is echter geen enkele infrastructuursubsidie waarop culturele archieven aanspraak kunnen maken.

Ook beslissingen uit andere beleidsdomeinen, bijvoorbeeld de federale beslissing tot verhoging van de pensioenleeftijd, kunnen zware implicaties hebben. Vele instellingen zijn beginnen groeien in de jaren tachtig. De huidige werknemers hebben een hoge anciënniteit en zijn dus duur. Hun loonkosten zijn tweemaal die van jongere medewerkers. Een latere pensioenleeftijd dreigt als effect te hebben dat de jongeren zullen moeten vertrekken omwille van de hoge loonkost van de ouderen. Ook een verandering van de gesco-statuten zou zijn gevolgen hebben, daar heel wat werknemers – zelfs met sleutelfuncties – onder dat statuut vallen. Momenteel voert de SERV die discussie.

Mevrouw *Sigrid Bosmans*, diensthoofd van de Erfgoedcel Mechelen, wijst op het belang van de provincies op het vlak van erfgoed, bijvoorbeeld hun databanken en de ondersteuning en coördinatie die ze aanbieden.

De museumconsulenten zijn vertegenwoordigd binnen het Cultureel-Erfgoedoverleg. Op dit ogenblik bekijkt een werkgroep het aspect complementariteit. De visienota Roerend Erfgoed moet zorgen voor een algemeen beeld. De sector moet daarbij worden betrokken.

Mevrouw *Karin Brouwers* beseft dat de toekomst van het VIAA momenteel onzeker is. De Vlaamse Regering moet op korte termijn een beslissing nemen. Er zijn verschillende ministers bij betrokken. Werden de bekommernissen die hier aan bod kwamen, ook overgemaakt aan de regering?

De heer *Marius Meremans* komt terug op de nota die Kunsten en Erfgoed voor de verkiezingen heeft opgesteld ten aanzien van de nieuwe minister van Cultuur. Die nota stelde dat de inhaalbeweging voor musea niet voor morgen zal zijn en had het daarentegen over een gerichte thematische impulslijn. Wat vindt de sector daarvan?

De heer *Geert Van Goethem* antwoordt dat de hele sector net een brief heeft gericht aan de minister-president met de vraag om de continuering van het VIAA te garanderen. Voor Amsab-ISG alleen al heeft het VIAA digitaliseringswerk uitgevoerd voor een capaciteit van 400 terabyte, die het zelf onmogelijk kan bewaren.

Mevrouw *Cathy Coudyser* wil weten of de sector mogelijkheden ziet voor crowdfunding. Het gaat namelijk om zaken die dicht bij de burger staan. De heer *Geert Van Goethem* antwoordt dat de crowdfunding van vorig jaar om één item uit de collectie te digitaliseren, een groot succes kende en 21.000 euro heeft opgeleverd. Maar daarmee kan men één jaar lang een halftijdse kracht betalen. In vergelijking met de totale budgetten blijft dat een beperkte inbreng, die nooit zal volstaan voor een structurele en duurzame werking.

De heer *Jeroen Walterus*, adjunct-directeur van FARO, verduidelijkt dat de thematische impulslijnen teruggrijpen naar de PRISMA-nota en naar de memoranda. Het gaat vooral om collectiezorg, preservering en conservering, digitalisering en digitale valorisering.

II. Kunsten

1. Toelichting

De heer *Felix De Clerck*, algemeen directeur van Kunstenpunt, maakt de commissie erop attent dat het Kunstendecreet de opdrachten van een kunstenteunpunt beschrijft. Kunstenpunt speelt als expertisecentrum een intermediaire rol. Het staat tussen de overheid en het veld. Een van de kerntaken is de praktijkondersteuning. Het steunpunt probeert de sector te ondersteunen door discussies aan te gaan en tools te ontwikkelen. Het verricht veldanalyses. Bij het begin van elke nieuwe regeerperiode maakt het een landschapstekening waarop de minister zijn beleid kan baseren. Het stimuleert ook de internationale communicatie en promotie van de kunsten, of neemt die zelf in handen.

Deze kerntaken moet Kunstenpunt realiseren met 2 miljoen euro, waar het om 2,5 miljoen euro had verzocht. Over twee regeerperiodes loopt de gecumuleerde besparing tot 20 percent op. Dat heeft gevolgen voor het personeelsbestand: bijna een derde van het personeel is eind december 2014 ontslagen.

Hoe wil Kunstenpunt zijn taken aanpakken binnen dit financiële kader? Het organogram toont aan dat er een disciplinaire as zal zijn met muziek, beeldende kunst en podiumkunsten. Daarnaast zijn er functionele cellen, namelijk de internationale cel, de cel veldanalyse en de cel praktijkondersteuning. Er zijn ook enkele ondersteunende diensten, vooral voor communicatie, informatie en documentatie. Mensen met uitzonderlijke kwaliteiten maken dit alles waar.

Landschapszorg impliceert de opvolging van de implementatie van het Kunstendecreet en de bewaking van de principes van de landschapstekening. Landschapszorg impliceert ook het complementaire kunstenbeleid. Er zijn grote veranderingen aan de gang op alle beleidsniveaus. Het steunpunt onderzoekt de mogelijkheden voor intergemeentelijke samenwerking en voor publiek-private samenwerking.

Een van de mogelijke alternatieve organisatorische modellen is het onderzoek naar de zelforganisatie van de kunstenaar. Het is de bedoeling om op dat vlak incentives of nieuwe tools te ontwikkelen. Nieuwe beheersmodellen zijn bijvoorbeeld de coöperaties, die momenteel opgang maken binnen de kunsten, en nieuwe mogelijkheden van publiek-private samenwerking. Nieuwe modellen moeten beter kunnen inspelen op de realiteit van de kunsten.

De mogelijkheden voor alternatieve financiering zijn heel sectorspecifiek. Voor de beeldende kunst kan men denken aan kunstkoop. Voor de muziek kan een taxshelter interessant zijn. Het is de bedoeling de bestaande tools, die misschien onderbenut zijn, te inventariseren.

Diversiteit is een belangrijk thema. Kunstenpunt moet als organisatie zelf het goede voorbeeld geven. Het is momenteel namelijk een volledig blanke organisatie. Diversiteit is ook belangrijk als het gaat over de creatoren of over het publiek.

Ten slotte presenteert de heer De Clerck het nieuwe logo van Kunstenpunt aan de commissie.

De heer *Luk Van den Bosch*, voorzitter van oKo, stelt zijn organisatie even voor en zal vervolgens vooral ingaan op de uitdagingen voor de komende regeerperiode.

oKo is een netwerk van ruim 200 kunstenorganisaties uit de verschillende disciplines zoals dans, theater, audiovisuele kunsten enzovoort. Op dit ogenblik vertegenwoordigt het overleg alle artistieke disciplines en werkvormen waarover het Kunstendecreet gaat. In het najaar van 2014 is immers ook het VOBK in oKo ingekanteld. Het uitgangspunt voor oKo is dat kunst onlosmakelijk verbonden is met de samenleving en een essentiële waarde vertegenwoordigt in het leven van elk individu.

oKo:

- verenigt en vertegenwoordigt de organisaties van de professionele kunstensector;
- verdedigt hun belangen als ondernemers en werkgevers;
- sensibiliseert de beleidsmakers en de bredere samenleving over de essentiële rol van kunsten in de maatschappij.

Zijn doelstellingen zijn:

- het draagvlak voor kunst in de samenleving vergroten;
- de omkadering van de leden actief versterken in functie van hun artistieke werk.

Om het draagvlak te versterken zet oKo bijvoorbeeld in op de media, en wil het de kunsten een belangrijker plaats geven in het onderwijs.

Bij de verschillende overheden behartigt oKo een verankering van hun ondersteunende maatregelen en financiële engagementen voor kunst.

De organisatie werkt actief aan ledenversterking.

Ze streeft naar een optimaal arbeidsklimaat via sociaal overleg. Als werkgeversorganisatie is oKo betrokken bij onder meer de paritaire comités 304 en 329.

Interne communicatie met de leden moet een goede doorstroming van alle beleidsmaatregelen en onderlinge informatie waarborgen, op basis van een zandlopermodel.

oKo legt als belangenbehartiger en werkgeversorganisatie de link tussen wat leeft binnen en buiten de organisatie. Buiten de organisatie is er nood aan overleg met beleid, publiek en andere externe partners. De bevindingen moeten doorstromen naar het interne overleg. Er is een algemene vergadering met alle leden, en een raad van bestuur ondersteund door een beperkt secretariaat.

De leden vinden dat alle informatie binnen oKo accuraat en snel verspreid raakt. Ze vinden het een goed netwerk, dat inspraak heeft in het beleid door zijn diverse activiteiten. Ze vinden de service prima.

Extern treedt oKo op als belangenbehartiger en werkgeversfederatie. Als belangenbehartiger heeft het contact met de verschillende overheden. Het is vertegenwoordigd in diverse structuren, onder meer in het Kunstenloket en in de Europese koepel Pearle. Er is ook een uitgebreid overleg met vergelijkbare organisaties uit belendende sectoren.

De heer *Paul Corthouts*, directeur beleid van oKo, licht de uitdagingen in verband met extern beleid toe. In de eerste plaats gaat het om mediabeleid. Zo zou de openbare omroep de kunsten meer als vanzelfsprekend in het dagelijkse leven vooropstellen, wat zich niet mag beperken tot gespecialiseerde programma's of zenders. Kunst verdient een plaats in de algemene informatieve programma's en op alle zenders. De diversiteit van het aanbod is belangrijk, niet alleen voor muziek, maar ook voor de kunsten in het algemeen. De huidige positieve

evoluties in de beheersovereenkomst met de VRT verdienen uitdieping, versterking en verankering in de toekomstige beheersovereenkomsten.

Ook het onderwijs moet het draagvlak helpen versterken. Het zou op al zijn niveaus de kunsten een plaats moeten bezorgen. Het zou moeten openstaan voor de culturen die de jeugd zelf binnenbrengt in de school en die een verrijking kunnen opleveren. De lerarenopleiding moeten kunsten als een belangrijk thema zien.

Er is zeker werk aan het dko. De kunstenorganisaties zijn bereid om te participeren aan samenwerkingsprojecten tussen kunsten en onderwijs. De samenwerkingsprojecten tussen de bevoegde departementen – bijvoorbeeld de dag voor de cultuureducatie – vertrekken vaak vanuit een onderwijslogica. Het zou goed zijn als de kunsten het uitgangspunt zouden zijn.

Ten derde is de geschikte omkaderende regelgeving cruciaal voor de draagvlakcreatie. Het Kunstendecreet is een belangrijk instrument voor het deel van de kunstensector dat subsidies nodig heeft. Tot nu toe heeft het decreet gezorgd voor een dynamisch en rijk geschakeerd kunstenveld. Het decreet behoeft een werkbare implementatie en een correcte financiering.

Bovendien hebben bepaalde segmenten, waaronder een deel van de muzieksector, nood aan maatregelen die hun dynamiek versterken. Het kan bijvoorbeeld gaan om exportondersteuning op maat, taxshelter op maat, aftrekbaarheid van fiscale giften en afschaffing van de onroerende voorheffing op culturele gebouwen. Dit vergt politieke beslissingen.

De spreker is tevreden dat Kunstenpunt aan het onderzoek over dergelijke mechanismen zal meewerken.

De geplande wijzigingen in het lokale cultuurbeleid en de beperking van de taken van de provincies vormen een grote uitdaging. Dat geldt niet alleen voor de financiering. Op het Vlaamse niveau vallen er belangrijke hefboomen weg voor een degelijk kunst- en cultuurbeleid. Dat heeft een impact op belangrijke vraagstukken zoals de duidelijke lijn tussen kunstproductie en haar spreidingsmogelijkheden.

De draagvlakversterking is eigenlijk een opdracht voor alle betrokkenen. Binnen de sector zelf zijn er draagvlakcampagnes geweest.

Vorig jaar hebben de professionele kunsten, cultuurcentra, de amateurkunsten en de kunstensteunpunten samen met 'Ik kies voor kunst' een platform geboden voor individuen en organisaties die hun keuze voor kunst in het dagelijkse leven wilden presenteren. Dit initiatief wordt dit jaar herhaald.

Een nieuw initiatief vanaf 2015 wordt de Dag van de Dans.

Ook met betrekking tot muziektheater komt er een nieuwe sensibiliseringscampagne.

De parlementsleden kunnen een voortrekkersrol spelen en hun keuze voor kunst uitdragen.

Mevrouw *Liesbeth Dejonghe*, directeur Juridische Zaken en Sociaal Overleg van oKo, licht een aantal actuele dossiers toe. De zakelijke werking van de organisaties in de kunstensector is onderhevig aan de invloed van de regelgevingen op de verschillende beleidsniveaus. Ook de invloed van de Europese regelgeving wordt steeds sterker. Een belangrijk dossier is dat van het sociale en

fiscale statuut van de kunstenaar. Het wettelijke kader voor het sociale statuut is de voorbije jaren aangepast en uitgevoerd. Een vlotte omkadering van de artiesten is echter nog altijd niet gegarandeerd. De komende maanden en jaren zal oKo constructieve voorstellen uitwerken voor de verschillende beleidsniveaus.

In de Commissie Kunstenaars zal oKo de regelgeving kunnen monitoren en van daaruit input geven aan het werkveld. De commissie is immers niet langer beperkt tot ambtenaren van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van Zelfstandigen. Ook de sector is erin vertegenwoordigd. De huidige ontwikkelingen rond het eenheidsstatuut voor arbeiders en bedienden hebben een onrechtstreekse impact op het statuut van de kunstenaar. Daarom is het belangrijk dat de belangen van de artistieke sector aan bod komen bij de bespreking en uitwerking.

In het verleden gold er een RSZ-korting voor tewerkstelling van artiesten als werknemer. Die korting is nu een gewestbevoegdheid geworden. Ze zal worden gestroomlijnd en geënt op drie specifieke doelgroepen. De sectorale doelgroepkortingen zouden behouden blijven. Het gaat over een bedrag van 4 miljoen euro. Het is belangrijk dat de sector betrokken wordt bij de aanwending van die middelen.

Het is onduidelijk hoe het dossier van de gesco's evolueert. Dat statuut is goed voor een aanzienlijk deel van de tewerkstelling. Een honderdtal organisaties maakt er gebruik van.

De plannen met tewerkstelling op basis van artikel 60 zijn al evenmin duidelijk. Ook zij zouden namelijk voorwerp zijn van de reorganisatie van de werkgelegenheidsmaatregelen.

De Europese regelgeving heeft steeds meer rechtstreekse en onrechtstreekse invloed op de kunstenorganisaties. Reizen met muziekinstrumenten is een voorbeeld. Het zou mogelijk moeten zijn om waardevolle instrumenten mee te nemen in de passagiersruimte. De lage temperaturen in de laadruimte zijn immers nadelig voor de kwaliteit van de instrumenten. Een ander voorbeeld betreft de fiscaliteit en sociale zekerheid voor internationaal actieve professionelen.

oKo is vertegenwoordigd in het paritair comité 304 voor het zogenaamde vermakelijkheidsbedrijf: podiumkunsten en muziek. De besparingen mogen niet ten koste gaan van de kwaliteit van de tewerkstelling. Reguliere tewerkstelling moet het uitgangspunt blijven. Halfslachtige regelingen zoals de kleine vergoedingsregeling voor artiesten zijn veel minder wenselijk, want de betreffende onkostenvergoeding gaat niet van een sociaal vangnet vergezeld.

Een andere uitdaging is dat de sector veel veertigers en vijftigers tewerkstelt. De verloning op basis van barema's maakt de personeelsinzet duurder.

De koopkracht en de kwalitatieve ondersteuning van de organisaties in de kunstensector worden gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap op basis van een akkoord – VIA 4 voor de Kunsten – dat eind 2015 afloopt. De verdere evolutie is nog onduidelijk. Voor het aanvullende pensioen gelden twee cao's. In de ene hebben de werkgevers zich geëngageerd om 1,5 percent te betalen op de brutolonen, om een spaarpot aan te leggen voor alle werknemers in de sector. Voor de pensioensopbouw van de artiesten zelf is er een budget van de Vlaamse Gemeenschap, met een verhoogde inbreng voor oudere kunstenaars.

2. Bespreking

Mevrouw *Yamila Idrissi* peilt naar de uitdagingen met betrekking tot de toepasbaarheid van het Kunstendecreet, en naar de gewenste aanpak van het sociaal-artistische aspect. Hoe ver willen de sprekers op het einde van de regeerperiode staan met de zelforganisatie van de kunstenaars?

Mevrouw *Cathy Coudyser* vraagt hoe het Kunstenloket zich verhoudt tot de twee aanwezige organisaties.

De heer *Bart Caron* polst naar de positionering van Kunstenpunt: dichterbij de overheid of dichterbij de sector?

Hebben alle oorspronkelijke werknemers hun baan behouden na de fusie van de steunpunten? Op welke criteria waren die beslissingen gebaseerd?

Mevrouw *Katia Segers* vraagt zich af of het nieuwe Kunstenpunt een goede band zal kunnen onderhouden met de diverse deelsectoren, die zich kenmerken door een eigen dynamiek.

Mevrouw *Liesbeth Dejonghe* antwoordt op de vraag van mevrouw Coudyser dat het Kunstenloket ingebouwd is in het Kunstendecreet. Het wordt beheerd door Kunstenpunt en de sociale partners, de vakbonden en de werkgeversorganisatie dus. oKo is zo vertegenwoordigd in de raad van bestuur. Het Kunstenloket levert eerstelijns hulp met betrekking tot het statuut van de artiest. oKo laat zich daardoor inspireren en stofferen voor zijn vergaderingen van de Commissie Kunstenaars in de Nationale Arbeidsraad. Er is dus een goede samenwerking met het Kunstenloket.

De heer *Bart Caron* vult aan dat het Kunstenloket een dienstverlenende functie heeft voor kunstenaars of organisaties die individuele vragen hebben over het statuut.

De heer *Felix De Clerck* herhaalt dat zijn organisatie een intermediaire rol speelt. Ze kan de minister en de overheid alleen adviseren als ze met de beide voeten in de praktijk staat. Een goede band met de overheid is belangrijk voor de nodige reality checks en voor adequate informatie over de overheidsplannen aan de sector.

Voor de implementatie van het Kunstendecreet werkt Kunstenpunt nauw samen met het agentschap. Er is een brede communicatie gevoerd naar het werkveld. De organisaties moeten ook de mogelijkheid hebben tot individuele gesprekken over de nieuwe mogelijkheden door het Kunstendecreet. Daarom wil Kunstenpunt zijn prioriteiten kenbaar maken aan de beoordelaars.

Wat de zelforganisatie betreft, moeten de beoordelaars beseffen dat er nieuwe vormen ontstaan die in aanmerking moeten komen. Het steunpunt kan die nieuwe tendensen onderzoeken, maar de minister neemt de finale beslissing. Dezelfde opmerking geldt voor de diversiteit.

Mevrouw *Yamila Idrissi* had de term zelforganisatie van kunstenaars anders begrepen.

De heer *Felix De Clerck* antwoordt dat Kunstenpunt geen belangenbehartiger voor de kunstenaars samenstelt. Daarvoor zijn er het NICC en State of the Arts. De relatie tussen de individuele kunstenaar en de instelling is veel losser dan vroeger. Daarom organiseren kunstenaars zich in losse groepjes. Daarbinnen kan

iemand het management op zich nemen. Zo komt er voor de kunstenaar meer tijd vrij voor artistiek werk.

Niet alle personeel kon een plaats krijgen in de nieuwe organisatie. Bijna een derde van het personeel is eind vorig jaar vertrokken. Kunstenpunt is heel ambitieus, maar middelen en personeel zijn beperkt. Momenteel wordt de voorbije werking geëvalueerd. Dat zal leiden tot moeilijke keuzes. Niet alle engagementen kunnen behouden blijven.

Uiteraard zal Kunstenpunt de specificiteit van de disciplines respecteren. Er zal een transversaal beleid zijn met gemeenschappelijke thema's, maar indien nodig zullen er sectorspecifieke tools komen.

Over de implementatie van het Kunstendecreet merkt de heer *Paul Corthouts* op dat het een erg open decreet betreft, waarvan de technische uitwerking veel tijd en werk vergt. Gelukkig betreft het agentschap Kunstenpunt en oKo bij deze taak.

De beoordeling is een moeilijke klus. De disciplinaire context van de organisaties moet aandacht blijven krijgen. Het Kunstendecreet voorziet nu ook in een verhaalrecht. Het is niet gemakkelijk om dat te realiseren binnen een administratieve context, maar voor de rechtszekerheid en de objectiviteit van de beoordeling is het cruciaal. Ook titel V – met haar goede maar nog vage maatregelen – behoeft een sectorspecifieke invulling. Die kan snel en accuraat worden uitgevoerd. Daarvoor moet specifieke extra financiering worden gevonden.

III. Lokaal cultuurbeleid

1. Toelichting

De heer *Bart Beuten*, algemeen directeur, zal het woord voeren namens zowel Bibnet als LOCUS. Bibnet is de projectorganisatie van de Vlaamse overheid die de digitale bibliotheek moet realiseren. Het team van ongeveer zestien vte ontwikkelt en exploiteert voornamelijk basisinfrastructuur voor de digitale bibliotheek. Tot het takenpakket behoren alle toepassingen en content die bibliotheken nodig hebben om in de digitale ruimte hun werking vorm te geven. De investeringen komen uit werkingsmiddelen vanwege de Vlaamse overheid. Bibnet richt zich op toepassingen voor de back- en de frontoffice. Ook de exploitatie bekostigt de Vlaamse overheid grotendeels, maar aangevuld met middelen van de lokale besturen. De organisatie heeft haar basisinfrastructuur vanuit een interbestuurlijke benadering opgebouwd. De samenwerking met de lokale besturen blijft trouwens niet beperkt tot het financiële aspect, maar omvat ook inhoudelijke aansturing en werking. Ook met de provinciebesturen werkt Bibnet voortreffelijk samen. Zij hebben sinds het decreet Lokaal Cultuurbeleid van 2001 een belangrijke opdracht in de uitbating van provinciale bibliotheeksystemen. Deze systemen zijn eigenlijk een van de cruciale motoren van de digitale bibliotheek.

De heer Beuten licht een aantal kernprojecten toe. Het eerste en oudste project is de VLACC, een project uit de jaren tachtig dat uiteindelijk bij Bibnet terechtgekomen is. Het is de bedoeling om een volledige databank/inventaris te maken van alle materialen in de openbare bibliotheken in Vlaanderen. De databank wordt gevuld en onderhouden door eigen personeel, op basis van contracten met bibliotheken en dataleveranciers. Er is een jaarlijkse aangroei van ongeveer 35.000 titelbeschrijvingen van materialen. De totale databank telt op dit ogenblik meer dan 6 miljoen records.

De VLACC bracht tal van andere ontwikkelingen mee, bijvoorbeeld Mijn Bibliotheek, waar bibliotheekleden online materialen kunnen reserveren en verlengen, hun uitleenhistoriek kunnen bekijken, online kunnen betalen en toegang krijgen tot digitale collecties. De aangesloten bibliotheken – momenteel 150 – kunnen die dienst aanbieden aan hun gebruikers. Eind 2015 zal bijna de hele bibliotheeksector aangesloten zijn. Ongeveer 250.000 Vlamingen zullen dan frequent van deze dienst gebruikmaken.

Het project Bibliotheekportalen is centrale infrastructuur waarin de onlinecatalogus voor de burger vorm krijgt. Ongeveer 250 bibliotheken maken er nu al gebruik van. Op het einde van dit jaar zullen dat er ongeveer 290 zijn, dus opnieuw bijna de hele sector, met op dit ogenblik 250.000 gebruikers en 400.000 bezoeken per maand, maar dit zal waarschijnlijk nog fors stijgen. Een samenwerkingsproject en samenaankoop door de deelnemende lokale besturen en provincies maakt een gezamenlijke aanschaf van metacontent mogelijk, bijvoorbeeld covers, recensies, besprekingen en samenvattingen.

Het pilootproject 'E-boeken in de Bib' ging in mei 2014 van start en zal midden 2015 worden geëvalueerd. De rechtenproblematiek en de fijnafstemming van de samenwerking tussen de openbarebibliotheeksector en de uitgeverijen vormen in dit model de grootste uitdagingen. Driekwart van de sector neemt deel aan dit experiment. De deelnemers kunnen hun gebruikers 400 e-boeken aanbieden. Ook Fundels en Gopress zijn twee soorten digitale collecties die via Bibnet in de bibliotheken worden aangeboden.

Het steunpunt voor lokaal cultuurbeleid LOCUS is een team van 8,75 vte, dat voorts voor onthaaltaken nog 1,5 vte met andere organisaties deelt. LOCUS vervult klassieke steunpuntopdrachten zoals: veldanalyse; onderzoek; advisering en procesbegeleiding; praktijkontwikkeling; vorming; een platform voor lokale professionals; en intervisie, visievorming en sensibilisering rond maatschappelijk belangrijke vraagstukken. Diversiteit is een belangrijk aandachtspunt en vormt binnen de nieuwe organisatie een transversaal thema.

Recent heeft LOCUS een nieuw gebruikersonderzoek voor de bibliotheken van cultuur- en gemeenschapscentra afgewerkt, in samenwerking met de universiteiten. LOCUS realiseert ieder jaar de Bibliotheekcampagne en participeert samen met Stichting Lezen aan de Jeugdboekenweek. De Academie voor Morgen is een voorbeeld van intervisie, visievorming en sensibilisering. Een groep professionals participeert aan een intensief traject van workshops en contacten met allerlei sprekers. Het is de bedoeling dat ze mee nadenken over de toekomst van het lokale cultuurbeleid. Een ander succesvol vormingstraject is Mediacoach, dat lokale professionals ondersteunt met betrekking tot mediawijsheid.

Op vraag van zowel Bibnet als LOCUS is een eenmakingsproces op gang gekomen, gezien de sterke complementariteit van de twee organisaties. Uit de knelpuntenanalyse bleek dat een grotere samenhang met de andere organisatie heel wat problemen zou oplossen. Bibnet is vrij instrumenteel georiënteerd: het ontwikkelt en exploiteert toepassingen. LOCUS heeft een klassieke steunpuntfunctie en gaat inhoudelijk dieper dan Bibnet. De eenmaking faciliteert inhoudelijke synergieën en zakelijke rationaliseringen. Ze zou in 2015 voor mekaar moeten zijn. Minister Gatz heeft in zijn beleidsnota de complementariteit en de digitale oriëntering van de eengemaakte organisatie onderstreept. Het is de bedoeling om daarin een integrale aanpak te hanteren, waarbij de visievorming via een digitaal instrumentarium geïmplementeerd zou worden in het lokale veld.

Er zijn heel wat digitale uitdagingen die de lokale besturen moeilijk op eigen houtje kunnen aanpakken. Daarom is een ondersteuning vanuit het Vlaamse niveau op dat vlak een legitieme keuze.

De overheveling van provinciale bevoegdheden vormt een hele uitdaging. De provincies namen ook cruciale operationele functies waar. De heer Beuten roept op om de overdracht heel zorgvuldig te laten plaatsvinden en zeker het stimuleringsbeleid en de regionale samenwerking die de provincies mogelijk hebben gemaakt, niet verloren te laten gaan.

Bij krimpende middelen bestaat een uitdaging erin om efficiëntiewinsten te realiseren door schaalvergroting, samenwerking, digitalisering en een innovatieve werking.

De heer *Paul Sergier*, directeur van de VVC, focust zijn betoog op de zorgen van zijn vereniging. De werking van cultuurcentra is erg divers. Het unieke is dat zij een verbindingsplek vormen tussen de professionele kunsten, amateurkunsten, educatie en sociaal-cultureel werk. Al de sectoren komen er samen op lokaal en regionaal vlak. De laatste tijd zijn er tal van wijzigingen doorgevoerd. De Vlaamse overheid en lokale besturen willen op dit ogenblik als gelijke partners met elkaar omgaan. Lokale besturen nemen hun verantwoordelijkheid en verdienen daarvoor de nodige autonomie. Vlaanderen voert een beleid in overleg, waardoor het decreet betreffende het lokaal cultuurbeleid grondig moet worden herzien. De spreker oordeelt dat een ongeoormerkter overheveling van middelen naar het Gemeentefonds geen antwoord biedt op toekomstige uitdagingen, en eigenlijk gewoon geen meerwaarde oplevert. Hij vraagt een billijke termijn om in overleg een valabel alternatief uit te werken. In afwachting blijft de enveloppefinanciering van de cultuurcentra bij de minister.

Cultuurcentra kregen vanaf het prille begin, het decreet van 1973, een bovenlokale opdracht. Die werd bevestigd in het decreet Lokaal Cultuurbeleid van 2000. Die regioschaal helpt een publieksbereik buiten de gemeentegrenzen realiseren en maakt de samenwerking en afstemming tussen cultuurcentra mogelijk. Voor bijvoorbeeld de ticketverkoop is dat nu al een feit, maar er is meer mogelijk, bijvoorbeeld infrastructuur en personeel delen, wat dan weer kansen op specialisatie meebrengt. Het kan ook gaan over gezamenlijke aankopen of coproducties.

In het kader van schaalvergroting, efficiëntiewinsten en een goed ondernemerschap zijn andere beheersvormen nodig zoals coöperatieve vennootschappen met sociaal oogmerk.

De beleidsnota van minister Gatz laat na om onder de noemer cultuurspreiding de cultuurcentra te vermelden, maar heeft het wel over culturele infrastructuur en presentatieplekken. De heer Sergier merkt op dat precies de cultuurcentra samen het grootste podium van Vlaanderen vormen. De minister vermeldt in de beleidsnota dat er een precair evenwicht is tussen productie, presentatie en spreiding. Wat die spreiding betreft, hebben de cultuurcentra voor alles wat met kunst te maken heeft, een spreidingskanaal ter beschikking. Op dit ogenblik is het moeilijk alles te spreiden omdat het aanbod zeer groot is. Door de voorliggende voorstellen zou dit grondig kunnen veranderen. De spreker vreest dat het kunstenlandschap zelf onder druk zal komen. Door de lokale besparingen sinds 2014 is er al een vermindering van de programmatie. De sector kan een Vlaamse besparing verwerken, maar zorgwekkend is de inkanteling van middelen in het Gemeentefonds, omdat die wel eens een andere bestemming kunnen krijgen.

Net zoals de heer Bruno De Wever in Knack, wil de heer Sergier niet met TINA maar met TAMARA het bed in.

De heer *Bruno Vermeeren* stelt de VVBAD voor, die ongeveer 550 verenigingen en evenveel persoonlijke leden verenigt. Ze geeft een vakblad uit en houdt een tweejaarlijks congres.

De informatiesector gaat onzekere tijden tegemoet, vreest de heer Vermeeren.

Vakkennis moet het hoofddoel zijn van de boekbewaarders. Van bij haar ontstaan in 1921 pleit de vereniging voor kwaliteitsvolle opleidingen. Deze worden nu afgeschaft. De beroepssector vraagt om bibliotheek- en archiefopleidingen op bachelor- en masterniveau.

De Vlaamse Regering plant een reeks maatregelen die een grote invloed zullen hebben op de openbare bibliotheken. De definitie van openbare bibliotheek uit het decreet Lokaal Cultuurbeleid is nog altijd zinvol. De openbare bibliotheek is een basisvoorziening waar elke burger terecht kan met zijn vragen over kennis, cultuur, informatie en ontspanning. Ze bemiddelt actief bij het beantwoorden van deze vragen. Ze bevordert geletterdheid, cultuurspreiding en -participatie. De bibliotheken werken in de geest van objectiviteit en vrij van levensbeschouwelijke, politieke en commerciële invloeden. De openbare bibliotheek moet een basisvoorziening blijven voor elke burger. Een decretale verankering is daarvoor noodzakelijk.

Als de middelen ongeoormerkt naar het Gemeentefonds gaan, zullen in 2020 de eerste gemeenten hun openbare bibliotheken sluiten.

De fusie tussen LOCUS en Bibnet is een goede stap. De werking van Bibnet lijkt erdoor te verbreden en het hele veld voor lokaal cultuurbeleid in zijn bereik te krijgen. De werking van LOCUS lijkt te verenigen aangezien die vanuit een digitale focus zal werken. De inhoudelijke impact van de fusie op de openbare bibliotheken is nog onduidelijk. Er vindt nog overleg plaats.

De Vlaamse overheid zal volgens de beleidsnota de bevoegdheid over provinciale bibliotheeksystemen overnemen, zodat één Vlaams PBS in het vizier komt. Dat is positief, maar door de overheveling van provinciale bevoegdheden dreigt anderzijds heel wat expertise uit de provincies te verdwijnen.

Het streekbibliotheekbeleid sluit daar nauw bij aan. Het is onduidelijk wie die verantwoordelijkheid zal opnemen. De VVBAD vindt dat Vlaanderen de regie in handen moet nemen. In drie domeinen is regionale ondersteuning absoluut noodzakelijk:

- taakverdeling en specialisatie met het oog op een betere kwaliteit en grotere efficiëntie, met betrekking tot zowel backoffice als collecties;
- interbibliothecair leenverkeer en wisselcollecties;
- regionale projectwerking.

Nu is het onduidelijk welke actor deze taken zal opnemen.

Openbare bibliotheken moeten net als papieren exemplaren e-boeken kunnen aanbieden. Ze moeten zelf hun collectie kunnen samenstellen en autonoom beslissen tegen welke voorwaarden ze die ter beschikking stellen. Een eerste stap is de uitbouw en structurele financiering van een Vlaams e-boekplatform en het project 'E-boeken in de Bib'.

De VVBAD krijgt subsidies om een structureel overleg te organiseren tussen openbare bibliotheken, wetenschappelijke bibliotheken, documentatiediensten en

archieven. Er wordt al lang gepleit voor een integraal en geïntegreerd bibliotheek- en archiefbeleid. In 2012 kwam daar de opdracht bij om alle aangesloten leden ten aanzien van de overheid te vertegenwoordigen, maar extra middelen gingen daar niet mee gepaard. Zal de VVBAD nu als belangenbehartiger worden gesubsidieerd of niet, vraagt de heer Vermeeren zich af. Beleid kan toch geen eenrichtingsverkeer van politieke overheid naar rechtsonderhorige zijn? Het vereist een dialoog tussen alle actoren. Belangenbehartigers zijn een essentieel onderdeel van de politieke cultuur en hebben recht op subsidiëring.

Ongeveer twee derde van de middelen van de VVBAD komt van lidgelden en eigen inkomsten. De evolutie van de advertentie-inkomsten van het tijdschrift META illustreert dat het in een krimpende markt niet eenvoudig is de alternatieve financiering op peil te houden.

De maatschappelijke opdracht van de bibliotheek- en archiefsector realiseren is de grootste uitdaging.

2. Bespreking

De heer *Joris Poschet* wil van Bibnet weten of er samenwerking mogelijk is met de Brusselse bibliotheken.

Mevrouw *Yamila Idrissi* vraagt of de minister de gevraagde billijke periode om een alternatief uit te werken wil toestaan. Wat zijn dan de volgende stappen indien de heer *Sergier* die tijd niet krijgt?

De heer *Marius Meremans* heeft in het verleden al gehamerd op de professionalisering van de bibliotheeksector. Hij heeft van de minister begrepen dat er over de opleidingen overleg loopt met de verschillende actoren. Zo zou er een overleg zijn met minister Crevits. Een bibliotheek leiden of ondersteunen veronderstelt nu eenmaal een specifieke opleiding.

De heer *Meremans* beaamt dat de expertise van provincies niet in de reorganisatie verloren mag gaan. De toekomst van het lokale cultuurbeleid zal regionaal zijn of niet zijn. Er zijn nu al een aantal intergemeentelijke samenwerkingsverbanden rond bibliotheken, cultuurcentra, erfgoed enzovoort. Sommige gemeenten beseffen nog onvoldoende dat door samenwerking efficiëntiewinsten mogelijk zijn.

De heer *Bart Beuten* wijst erop dat in Brussel de VGC de intermediaire rol heeft die de provincies elders opnemen. Alle Brusselse bibliotheken zijn aangesloten op het Brusselse bibliotheeksysteem van de VGC.

De heer *Paul Sergier* heeft in september 2014 op het kabinet van minister Gatz bereidheid kunnen constateren met betrekking tot alternatieve voorstellen. Maar sindsdien is op dat vlak geen enkele vooruitgang geboekt. De afspraken worden om een of andere reden altijd uitgesteld. Er is voorlopig geen plan B. De toekomst ligt inderdaad in de regionale samenwerking. Die kan bevorderlijk zijn voor zowel inhoudelijke kwaliteit als zakelijke efficiëntie, maar als het Vlaamse niveau alle instrumenten uit handen geeft, zullen we weldra meer dan 300 ministers van Cultuur hebben.

De heer *Bruno Vermeeren* is tevreden dat de commissie de zorg voor professionalisering deelt. Hij kijkt uit naar het resultaat van het overleg tussen de ministers van Cultuur en Onderwijs. De VVBAD houdt sectoroverleg over de efficiënte organisatie van een nieuwe opleiding.

De bibliotheeksector maakt volop werk van samenwerking met actoren binnen de gemeentes met het oog op een integrale bibliotheekwerking. Ook de samenwerking binnen de sector geniet nu vaak regionale ondersteuning door provincies. De toekomst daarvan is onzeker. Een regionale integrale benadering is een volgende stap, maar wordt moeilijk als het voor de eigen sector nog niet duidelijk is hoe regionale samenwerking er kan uitzien.

IV. Sociaal-cultureel werk

1. Toelichting

De heer *Fred Dhont*, directeur van Socius, stelt zijn organisatie voor als steunpunt voor een zeer diverse sector, qua werkinhoud, organisatiestructuur, thema's en doelgroepen. De verbindende factor is dat ze geënt zijn op de samenleving, maatschappelijke kwesties en uitdagingen die ertoe doen. De werking gaat terug tot het midden van de negentiende eeuw.

Een eerste maatschappelijke kwestie die er vandaag toe doet is diversiteit en superdiversiteit. Het is een gegeven met vele facetten en kent een plejade aan praktijken zoals Tram 66 van de KWB, Café Combine van Archiduc en het pilootproject van het Vlaamse Kruis.

Ten tweede is er de digitalisering in onze samenleving. Digitale inclusie is dan ook een uitdaging. Sectororganisaties moeten in hun missie het digitale potentieel kunnen benutten. Als voorbeeld verwijst de heer Dhont naar vzw De Link, de Big Brother Awards van de Liga voor de Mensenrechten en Vluchtelingenwerk Vlaanderen.

Het derde aspect is duurzaamheid als antwoord op ecologische uitdagingen. Die uitdagingen mogen het oude sociale rechtvaardigheidsvraagstuk niet uit het oog doen verliezen. Sociaal rechtvaardige duurzaamheid is bijgevolg het doel. Heel wat sectororganisaties streven dit na, bijvoorbeeld de KVLV, de repaircafés van Netwerk Bewust Verbruiken en Mobiel 21.

De 130 sectororganisaties vormen samen een belangrijke civiele actor, die een democratische, sociaal rechtvaardige, duurzame en inclusieve samenleving helpt vormgeven met zijn gemeenschapsvormende, culturele, educatieve en maatschappelijk activerende functies. Uit onderzoek blijkt dat deze sector een belangrijke ontmoetingsfunctie heeft. Die ontmoeting schraagt de overige functies.

Socius is een fusieorganisatie die in het begin van de 21ste eeuw tot stand kwam. De 130 organisaties vormen haar doelgroep. Het steunpunt heeft als algemene opdracht ondersteunen, ontwikkelen en werken aan beeldvorming en communicatie. Een specifieke opdracht is de begeleiding van etnisch-culturele federaties, die zich na een groeipad van tien jaar tot volwaardige organisaties hebben ontwikkeld.

Traditioneel was de aanpak aanbodgericht, maar sinds 2007 is het vraaggestuurde spoor sterk uitgebouwd, met dienstverlening op maat. Socius werkt in toenemende mate ook samen met andere steunpunten zoals de Ambrassade en het Forum voor Amateurkunsten.

Het steunpunt bevindt zich voor het ogenblik in een beleidsplanningsperiode, die moet uitmonden in nieuwe beleidsaccenten en een nieuwe samenwerkingsovereenkomst met de Vlaamse overheid. De beleidsaccenten waren in de afgelopen periode:

- professionalisering;
- organisatieontwikkeling;
- innovatie;
- onderzoek,
- zichtbaarheid van de sector;
- diversiteit als transversaal aandachtspunt.

Alles moet worden gerealiseerd met een krimpende financiering. De afgelopen jaren werd er al 26 percent bespaard.

Op termijn is er nood aan een toekomstgerichte herijking van het Vlaamse en lokale beleid betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk. Er heerst momenteel onduidelijkheid over het decreet. De Vlaamse Gemeenschap heeft een belangrijke rol te spelen om het stimulerings- en ondersteuningsbeleid met betrekking tot duurzaamheid, diversiteit en digitalisering mogelijk te maken.

De heer Dhont vraagt de overheid een beleidsdomeinoverschrijdende aanpak van het vrijwilligerswerk.

Ten slotte wil hij de nodige kansen voor internationale samenwerking en netwerking op basis van kennisdeling en praktijkuitwisseling.

De heer *Dirk Verbist*, directeur van de FOV, deelt mee dat de federatie 136 organisaties groepeerde, en bij hen de vinger aan de pols houdt vanuit een ruimere sociaal-culturele invalshoek dan de loutere belangenbehartiging. Voor bepaalde beleidsaspecten kan de FOV bogen op de nodige praktijkexpertise. De federatie is dan ook een aanspreekpunt over en gesprekspartner voor het beleid.

Door een besparing van 20 percent aan te kondigen en door een passus in de beleidsnota heeft minister Gatz het debat geopend over de vraag of belangenbehartiging subsidie behoeft. De FOV zal die discussie met open vizier aangaan.

De spreker overloopt de kerntaken van de FOV.

Ze helpt organisaties om hun financiële stabiliteit te waarborgen en hun financiële mogelijkheden op vlak van overheidsondersteuning te kennen en maximaliseren.

Ze voert communicatie met een beleidsmagazine, het gegevensregistratieproject en publicaties. De Vlaamse administratie heeft enkele jaren geleden aangekondigd dat ze het gegevensregistratieproject voor haar rekening wil nemen. De FOV is het daarmee principieel eens. Dat overleg is nog aan de gang.

De FOV volgt ook de federale en Europese agenda op. Ze maakt deel uit van het observatorium Verenigingsleven van de Koning Boudewijnstichting en van de Hoge Raad voor Vrijwilligerswerk.

Voorts formuleert ze voorstellen met betrekking tot Vlaams beleid, zoals een betere sociaal-culturele infrastructuur, vrijwilligersbeleid, het levende leernetwerk en EVC.

Amper vier medewerkers zijn beschikbaar voor inhoudelijk beleidswerk. Daarom probeert de FOV een sterke netwerkpartner of -organisatie te zijn.

De behoeften van ledenorganisaties qua ondersteuning en informatieverstrekking worden door al de hervormingen alleen maar groter. Ze opereren in een steeds complexere wereld. Daarom komt er meer klemtoon op expertisebundeling en gezamenlijke investeringen in expertiseopbouw, een interessante ontwikkeling.

De FOV-benadering van de crisis gaat uit van de stelling 'dat er veel is'. Er is veel nodig maar ook veel mogelijk. De gigantische kracht van burgers is het vertrekpunt. Er zijn interessante debatten over de rol van de Vlaamse overheid. Er is een zeer sterk sociaal-cultureel potentieel. Het komt erop aan dit alles correct te verbinden. Deze ambitie probeert de FOV in dossiers te concretiseren.

De heer Verbist ziet de uitvoering van het decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk stokken. De afgelopen vijf jaar stonden in het teken van een gigantische besparingsoperatie. In 2016 start een volgende beleidsperiode. 2016 zal een moeilijk budgettair jaar zijn. 2015 moet een adequate voorbereiding opleveren om in 2016 goed van start te kunnen gaan. Minister Gatz kondigde een decreetsevaluatie aan.

Niet te onderschatten is het potentieel dat ontstaat uit het feit dat 40 percent van de organisaties met of voor kansengroepen werkt. Bovendien realiseren ook andere organisaties diverse vormen van samenwerking en activiteiten met etnisch-culturele minderheden. Zo biedt deze organisatiecultuur een goede opstap voor het beleid om deze doelgroepen te bereiken. De sociaal-culturele sector is immers een bruggenbouwer over thema's en kokers heen. De Vormingpluscentra kunnen samen met de professionals van allerlei regiowerkingen van verenigingen een interessant potentieel opleveren voor een nieuw en sterker regionaal verhaal in opvolging van de provincies.

De subsidies op basis van het decreet maken een kwart uit van de middelen van de organisaties. De helft van de middelen komt uit de markt. De laatste jaren was het investeringsbeleid meer dan vroeger gericht op innovatief sociaal-cultureel ondernemen en op overheden inspireren tot een innovatief beleid.

De FOV wil graag partner zijn bij de overgang van provincies naar een sterke regionale inbedding. De federatie ziet nog mogelijkheden met betrekking tot een nieuwe stimulerende rol van Vlaanderen in het lokale verenigingsleven en het burgerinitiatief, en de relatie daarvan met de lokale besturen.

2. Bespreking

De heer *Marius Meremans* is overtuigd van het belang van het sociaal-culturele werk.

Hij constateert heel wat beweging in het veld. Er zullen bijgevolg keuzes moeten worden gemaakt.

Mevrouw *Yamila Idrissi* situeert het sociaal-culturele werk in het hart van de discussie over radicalisering en samenleving. Maar juist dit werk moet het met 30 percent minder stellen. Er is een discrepantie tussen de focus van het debat en de middelen die ertegenover staan.

Welke verwachtingen koestert de FOV bij de new deal?

De heer *Dirk Verbist* wil het gesprek over het decreet aangaan. Aan de basis moet een voor alle partners gelijkaardig referentiekader liggen. Nu bestaat de indruk van een anekdotische aansturing van decreetsaanpassingen. De beleidsmaker moet ook bereid zijn in voldoende voorbereidingstijd te voorzien. De FOV wil zeker meewerken aan de landschapstekening.

In de talrijke gesprekken over de new deal constateert de spreker een eensgezindheid over de grondtoon. Iedereen is het erover eens dat er in de nieuwe verhouding tussen de lokale besturen en het burgerinitiatief een belangrijke rol kan zijn voor de Vlaamse overheid. Alle betrokkenen zien op zijn minst bepaalde elementen van de new deal wel zitten.

Bart CARON,
voorzitter

Yamila IDRISSE
Cathy COUDYSER,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

Amsab-ISG	Archief en Museum van de Socialistische Arbeidersbeweging – Instituut voor Sociale Geschiedenis
cao	collectieve arbeidsovereenkomst
dko	deeltijds kunstonderwijs
EVC	elders verworven competentie / eerder verworven competentie / erkenning van verworven competenties
FARO	Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed
FOV	federatie sociaal-cultureel werk
FWO	Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen
gesco	gesubsidieerde contractueel
KMSKA	Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen
KVLV	Katholiek Vormingswerk van Landelijke Vrouwen
KWB	Kristelijke Werknemersbeweging
LOCUS	Lokaal, Cultuur en Steunpunt
M HKA	Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen
NICC	Nieuw Internationaal Cultureel Centrum
oKo	Overleg Kunstenorganisaties
PBS	provinciale bibliotheeksystemen
PRISMA	Prevention and Recovery Information system for Monitoring and Analysis
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
TAMARA	There are many achievable real alternatives
TINA	There is no alternative
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie (van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest)
VIAA	Vlaams Instituut voor Archivering
VLACC	Open Vlaamse Centrale Catalogus
VOBK	Verenigde Organisaties Beeldkunst
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
vte	voltijdsequivalent
VVBAD	Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatie
VVC	Vereniging Vlaamse Cultuur- en gemeenschapscentra
vzw	vereniging zonder winstoogmerk